

TERVE ! DIREKT

Informationsblad för finska krigsbarn, deras anhöriga och andra intresserade

20 sept 2014

Digital tidning för krigsbarn

Riksförbundet Finska Krigsbarn hade på 90-talet börjat ge ut en medlemstidning 4 gånger om året. De första numren var typen klipp-och-klistra med tidningsurklipp samt redaktionella artiklar - ibland med bilder. Tidningen trycktes sedan ut i vanlig kopiator och häftades för hand. Men år 2000 hade redaktör **Kai Rosnell** skapat en medlemstidning i digital form, som mångfaldigades hos ett professionellt tryckeri. Den tidningen har senare blivit ytterligare moderniserad med ny layout, glättat papper och foton i färg.

TERVE! var ett medlemsblad jag startade på eget initiativ den 22 april 2001, för dåvarande Skåneföreningen Finska krigsbarn. Ingen av de andra medlemsföreningarna i Sverige hade något liknande. Jag gjorde den i min dator och skrev ut den på egen skrivare, men fick senare hjälp hos ett lokalt tryckeri, som till reducerat pris tryckte de 60-70 ex som jag inledningsvis behövde. I flera år svarade jag själv för alla kostnader, tryck, kuvert och frimärken. Men

Forts sid 5 spalt 1

I det här numret

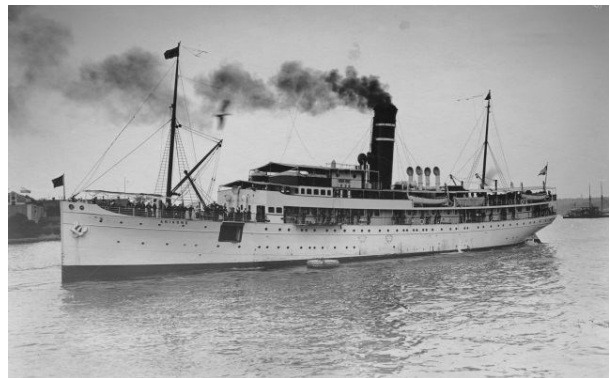
- Digital tidning sid 1
- S/S Ariadne sid 1
- Bambåtar sid 4
- Minnestavla sid 5
- Kontakt sid 5

SS ARIADNE

6 400 finska barn från Vasa till Sverige sommaren 1944.

Finlands vackraste fartyg

Sjöfartstidningen Voima & Käyttö – Kraift & Drift hade i nr 3/2008 en artikel om "FÅAs oförglömliga, SS Arcturus och SS Ariadne". Avsnittet om SS Ariadne har fått rubriken "Östersjöns ballerina" eftersom hon beskrevs som Fin-

SS ARIADNE som hon såg ut före kriget. Troligen var hon ommålad (grå) under krigsåren.

lands vackraste fartyg. "Östersjöns pärla" var ett annat smeknamn. Artikeln ger en del detaljerade beskrivningar av fartygets konstruktion och tekniska utrustning, samt i koncentrerad form hennes levnadshistoria. Det nämns bl.a. att åren 1942-1943 var hon chartrad av tyska marinen som lasarettsfartyg och för sjuktransporter av tyska soldater från Kemi i Finland till tysk hemma hamn.

Hon var beräknad för 500 passagerare och för dessa fanns 300 hyttplatser. Den

stilfulla matsalen rymde 150 matgäster. Artikeln nämner ingenting om barntransporter. Veikko Inkinen från Tavastehus har i Åbo Akademiens Sjöhistoriska Institut hittat en kaptensrapport för SS Ariadne år 1944, ”RESEBOK FÖR DIREKTIONEN 1944”, som har en sammanställning av de barntransporter SS Ariadne gjorde från Vasa till Holmsund/Umeå under månaderna juli – september 1944:

Avgångs dag	Antal barn	Antal personal
20.7	650	70
23.7	675	60
29.7	550	70
1.8	696	62
8.8	760	120
10.8	649	100
27.8	604	76
3.9	581	58
12.9	628	69
18.9	619	49
Summa	6412	734

Många barn i en kaotisk tid

1944 blev året då barntransporterna till Sverige blev som mest omfattande. Enligt Pertti Kavéns sammanställningar transporterades 29 268 barn år 1944. Om man ställer de 6412 barnen, som reste via Vasa-Umeå, i relation till totala antalet för året blir man överraskad över hur stor andel barn som med en enda båt kom över till Sverige - 22 % reste med Ariadne. Och det skedde med 10 turer under loppet av två månader. Men så rådde också nästan panikstämning i Finland.

Rutten Åbo-Stockholm gick trotjänarna SS Arcturus och SS Heimdall, gick nära nog tidtabellsenligt varje vecka. Även båtar som SS Brynhild, SS Oihonna anlätades. Gamla Per Brahe fick hjälpa till att evakuera barn från Kemi vid Lapplandskrigets utbrott i september. Flera flygtransporter

med såväl sjuka som friska barn landade på Bromma och ett par andra svenska flygfält.

Från februari 1944 gick finska tåg från olika avgångsorter till Haparanda hela första halvåret. Under ett par hektiska månader kom varje vecka ett tåg med 5-600 barn till Haparanda. En våren 1944 specialinrättad läkarmottagning i Haparanda upphörde vid halvårsskiftet. Därefter har jag inte kunnat notera barntåg den vägen, vilket dels berodde på att SS Ariadne tagit över de nordliga transportererna och dels att man undvek att transportera barn genom det nästan kaosliknande tillstånd som rådde i Torneå på grund av Lapplandskriget.

Ledsagarna och barnen

Tabellen säger ingenting om antalet andra passagerare, men nog kan tänka att man tog ombord privata betalande passagerare också. Dessutom kan man notera en annan omständighet, som säkerligen också hade sin grund i den dramatiska situationen som rådde i Finland. Röda armén fanns ett gott stycke in på finskt territorium, även om de mest dramatiska stridshandlingarna upphört. Vanligtvis tog personalen d.v.s. barnens ledsagare ansvar för 12-15 barn vardera, men tabellen antyder att det fanns betydligt fler ledsagare än vanligt. I augusti fanns det så många ledsagare att var och en hade ansvar för bara 6-7 barn. Man kan fråga sig om alla ledsagarna hade returbiljett. När kriget upphört i början av september normaliserades genast storleken på ledsagarnas barngrupper till 12-15 barn.

Båtresan tog bara ca 5 timmar och flera turer förefaller ha gått under dagtid, i en tid då dagarna är långa på dessa breddgrader. Behovet av sovplatser var inte lika stor som på rutten Åbo-Stockholm, där man i tillämpade kvällsavgångar. För att kunna hålla kontroll på barnen fick de till-

bringa långa stunder i lastrummen, som var försedda med våningssängar och antagligen också stora syskonbäddar som på Arc-turus. Och visst var många barn trötta efter obekväma tågresor, så en stunds vila behövdes säkert. Några av de minsta barnen kunde nog få vila i några av hytterna.

Mottagning i Umeå

Det ställdes naturligtvis stora krav på mottagningsorganisationen i Umeå när det anlände så många barn. Holmsund några kilometer sydost om Umeå var och är Umeås hamn. Därifrån transporterades barnen till karantänsförläggningar.

Enligt min forskning inrättades en karantänsförläggning i flygets baracker i Vännäs tiden 27.7 – 21.9 1944. Tiden sammanfaller med SS Ariadnes transporter. Från Holmsund till Vännäs är det ca 50 kilometer. I Teg, alldeles intill dåvarande Umeå, inrättades också en karantän i en skola den 18 – 30.9 1944 i slutet av perioden. Sedan våren 1944 fanns inom infanteriregementet I 20:s område i Umeå en rksam karantän.

Det var väldigt stora grupper barn och ledsagare, som skulle tas om hand och det var knappast troligt att karantänsresurserna i Umeå och Vännäs var tillräckliga.

I den finska boken **Kaksi maata— monta kotia** (= Två länder— många hem) omnämns, att barnen som reste den 8.8 togs till "desinfektion" i Umeå, medan personalen fick resa till en karantän i Eskilstuna. Den inrättades i en skola den 8.8, tydligen enbart för personalen som kom med SS Ariadne. Karantänen upphörde den 19.8 när karantänstiden var slut.

En karantän inrättades i Gustaf Adolfskolan i Sundsvall 27.7 – 27.9 1944, samtidigt med Vännäsförläggningen. I Härnösand ordnades med en karantän i Dövstumskolan 8- 29.8 1944. Det var väsent-

ligt längre till dessa karantäner, men att deras inrättande och varaktighet sätt i samband med SS Ariadnes aktiva tid som barntransportbåt.

I en personlig skildring om resan med SS Ariadne får man en inblick i vad som hände efter landstigningen, för en brödrakvartett:

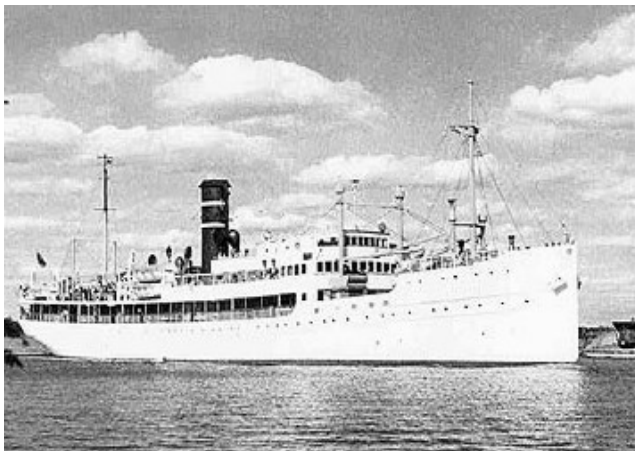
"Det svenska språket vi får höra är något nytt för oss. Det låter konstigt, vi förstår inte ett dugg vad de svenska lotorna säger. Men deras vänlighet förstår vi nog. De tar oss i hand och för oss i land, i hamnen. Sen kommer vi till ett ställe, jag vet inte var vi är. Där tar man av våra kläder. De tas bort och vi får nya i stället. Vi förs därefter i nattklädd med lastbilar till någon skola. Det är inte kallt, det är ju en varm julkväll. I skolsalar väntas oss syskonbäddar bäddade på golvet. Vi får kaka och smörgås. Efter båtresans erfarenheter smakar det underbart – efter all spänning och oro. Vi kommer alla väl ihåg den stunden i skolsalen." (Erkki Kokko)

Det var tydligen så att barnen hastigt fick passera någon mottagning för att strax köras till en skola, där man helt enkelt bäddat med madrasser direkt på golvet för deras nattlogi. Antagligen var det skolan i Teg. Dagen därpå gick resan vidare för bröder till Dalarna. Här fanns ytterligare en nyinrättad karantän (26.7 – 10.8 1944) i Västra skolan i Falun. Och bröderna fick stanna en tid i den karantänen.

En del barngrupper kördes till Vännäs medan en del blev kvar i Umeå, och andra fick resa till karantänerna i Sundvall eller Härnösand. Det måste ha varit många logistiska problem som skulle lösas för att klara av att ta emot och fördela alla dessa barn och ledsagare till olika inrättningar och se till att de kom iväg med de tåg och bussförbindelser eller specialtransporter som ordnades.

Vad hände med SS Ariadne?

Båten togs ur trafik ganska snart efter barntransporterna upphört. Hon kom att bli en av alla de båtar som ingick i krigsskandeståndet Finland blev dömt att betala till Sovjetunionen. Den 25 december 1944 var hon på väg för att levereras i Leningrad, men grundstötte vid Enskeri utanför Fredrikshamn. Det har florerat spekulationer om att man fixat maskinkrånge, som gjorde att hon gick på grund. Det blev en lots, som förklarades skyldig till felnavigering. En annan båt lämnades till Sovjet i stället för SS Ariadne. Rederiets **SS Aallotar** blev ersättnings båt. Hon fick

SS Ariadne förlängd och en aning bredare. Fint restaurerad inför sitt uppdrag att transportera passagerare mellan Helsingfors och Köpenhamn.

namnet **Beloostrov** och gick några år rutten Leningrad-Helsinki-Stockholm-London.

Ariadne bärgades 1945 och bogserades till varv i Helsingfors; reparerades fram till 1949, då hon bl.a blev starkare, sex meter längre och lite bredare. Hon blev åter en av rederiets vackra båtar och sattes in på linjen Helsingfors - Köpenhamn fram t.o.m. 1966. Året därpå gick hon mellan Helsingfors och Tallin och sin sista tjänstgöring året 1968 på linjen Åbo-Stockholm, då hon sannolikt åter fick tillfälle att välkomna några av de 6400 krigsbarnen som reste med henne 1944.

År 1969 var det slut med "Östersjöns balle-rina". Då skrotades hon i Helsingfors. Vissa rester av henne finns kvar på **Wellamo ma-**

BARN- BÅTAR

Sammanställning visar de flesta båtar som under och efter krigsåren transporterade finska barn mellan Finland och Sverige.

S/S Arcturus

S/S Ariadne

S/S Bore V

S/S Oihonna

S/S Wellamo

Finska Ångfartygs Ab

S/S Bore I

S/S Nordstjernen

Ångfartygs Ab Bore

S/S Æolus

S/S Brynhild

S/S Heimdall

S/S Regin

Stockholms Rederi Ab Svea

S/S Åland II Tidigare Per Brahe.

Ångbåts AB Åland.

S/S Per Brahe ägdes av Förenade Ångfartygsbolaget i Jönköping och var en Göta Kanalbåt från 1857 till 1918, då hon förläste i Vättern. Bärgades 1922, efter reparation i trafik 1924 med namnet Östergyllen. Bytte namn flera gången. Sål-des 1929 till Finland och fick då namnet **S/S Åland II**. Men namnet **Per Brahe** levde envist kvar i alla år.

De ojämförligt mest använda barnbåtarna blev **Arcturus**, **Heimdall** och **Ariadne**, särskilt för Barnförflyttningskommitténs barn till Sverige. **Æolus** och **Wellamo** anlätades för Mannerhemförbundets barn som skulle till Danmark via Stockholm.

forts fr sid 1 : **Digital tidning för ..**

det blev allt mera betungande eftersom föreningen växt inför varje utgivning. Jag fick därefter ersättning från föreningen för kuvert och frimärken.

Min strävan var att försöka utgöra ett lokalt komplement till Riksförbundets **MedlemsNytt**. Ett påkostat dubbelnummer gjordes till det stora Riksmöte, som vi genomförde i maj 2007. Under åren 2005-2008 utgavs Terve! ibland som firsidigt dubbelnummer, d.v.s. två A4-ark i stället för ett. Den 13 mars 2008 lämnade jag tidningen med mitt sista dubbelnummer 33-34. Föreningen har därefter haft olika redaktörer.

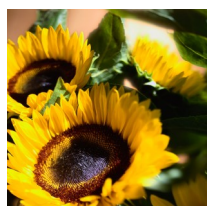
När föreningen nu lämnat anslutningen till Riksförbundet återstartar jag medlemsbladet **TERVE!** som en digital tidning i PDF, som intresserade krigsbarn kan hämta hem till egna dator genom att till mig anmäla sin epost-adress.

Innehållet kommer att variera. Detta första nummer handlar om barnbåtarna mellan Finland och Sverige särskilt utrymme ges åt den vackra **S/S Ariadne**, som med tio resor sommaren 1944 transporterade 6400 barn från Vasa till Umeå.

Svenska barnhem för finska barn, tågtransporterna via Haparanda, tidningsartiklar från krigsårens beskrivningar om hur man såg på barntransporterna är några områden jag tänker på. Säkert hämtar jag också material jag publicerat i bloggen Krigsbarn.

Om läsare önskar berätta sin egen historia tar jag tacksam emot sådant för publicering. Min kontaktadress finns här intill.

Tapani Rossi

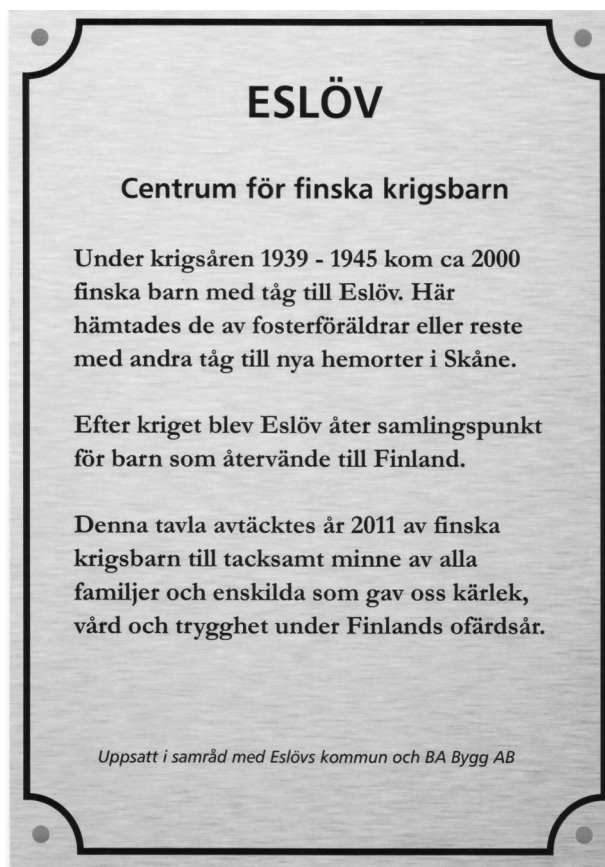

*”.. liksom blomman
behöver solen,
behöver barnets
hjärta kärlek ...”*

Minnestavla i Eslöv

En minnestavla blev den 10 juni 2011 uppsatt i väntsalen i Eslövs järnvägsstation.

I Eslövs muséum finns en liten monter och en skyltflickdocka klädd i tidstypiska kläder, vilka också skall minna om denna period.

Kontakta mig

Tapani Rossi

Frejgatan 3 D

243 34 Höör

0413-242 36

Epost

tapani.rossi@gmail.com

Hemsida/Blogg: om finska krigsbarn

www.krigsbarn.com

**Riksförbundet Finska Krigsbarns
webbplats:**